

VYJÁDRĚNÍ POVĚŘENÉHO AKADEMICKÉHO PRACOVNÍKA

Jméno rigorozanta/rigorozantky:	Mgr. Vít Mužík
Téma práce:	Vybrané otázky dědického práva dle zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve srovnání s recentní právní úpravou
Rozsah práce:	216 839 znaků vlastního textu včetně poznámek pod čarou včetně mezer
Datum odevzdání práce:	31.05.2024

1. Aktuálnost (novost) tématu

Dědické právo a jeho instituty provází dějiny práva a společnosti velmi dlouho. Přestože se historicky opakovaně objevovaly teze či regulace vůbec relativizující některé klíčové instituty dědického práva (např. dědictví na základě jednostranného projevu vůle zůstavitele, zařazení dcer a manželky mezi dědice, vydědění) či dokonce samotnou existenci nároku na přechod pozůstalosti jiných subjektů než státu (panovníka), příp. než příbuzných, patří zároveň dědické právo a jeho instituty z hlediska živého práva a lidské každodennosti mezi stěžejní normy a principy, neboť se s nimi v průběhu svého života setká téměř každý člověk. Zároveň lze říci, že oproti jiným právním odvětvím je v moderních českých (československých) dějinách méně diskontinuitní než některé jiné úseky civilního práva, resp. právního řádu, když právě dědění (byť s nikoliv nepatrnými úpravami) zaručil přes původní radikální proklamace i minulý režim v letech 1948 – 1989. Lze proto legitimně očekávat, že dědické právo a jeho instituty budou v našem právním řádu trvat i nadále. Jejich nejhodnější úprava, správná aplikace a hledání nejefektivnějších a nejspravedlivějších institutů je proto důležitou otázkou i pro futuro.

Tomu může jistě napomoci i poznání a poučení se z dějinné úpravy, které lze pro účely praxe získat, zvláště použije-li se diachronní komparace, což je metoda, s níž pracuje předkládaná rigorózní práce. její téma je bezpochyby aktuální. Jestliže dědické právo i jeho jednotlivé instituty byly již mnohokrát zpracovány, je to právě autorský výběr konkrétních institutů dědického práva v OZ 1950 a OZ 2012 a snaha o svébytné porovnání jejich úpravy i dobové právní vědy a judikatury ohledně nich na základě současné civilistické teorie a terminologie, kterou provedl kol. Mužík a jež se snaží nejen instituty osvětlit, ale i koncepčně i zařadit, v některých případech i napravit některé vžitě mylné představy ohledně československého občanského zákoníku z roku 1950 a zamýšlí se nad možnostmi *de lege ferenda*, jež lze označit za prvek novosti práce.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Zpracování tématu předložené rigorózní práce vyžadovalo znalosti nejen z právněhistorické jurisprudence, ale rovněž hlubší znalosti z obecné a z civilistické jurisprudence. Z hlediska vstupních údajů čerpal tyto údaje rigorózní z dobových i současných právních předpisů, judikatury, z dobových i současných literárních zdrojů (monografických i periodických) a internetových zdrojů, když selektoval konkrétní právní instituty a na základě použitých zdrojů je zpracoval v přiměřené hloubce. Zpracování má výraznější civilistický a pozitivistický akcent, než bývá u právněhistorických prací zvykem. Použité metody jsou historické, analytické a deskriptivní a výrazně rovněž je v textu přítomna metoda srovnávací. Rigorózní přitom vycházel z hlediska koncepčního výrazněji ze stávajícího zařazení a konstruování některých institutů. Možná mohl být více vysvětlen kritérium na základě něhož byly v práci analyzované instituty vybrány, nicméně nelze to považovat za významnější nedostatek, neboť v zásadě lze říci, že se jedná o instituty v současnosti notoriálně řazené mezi nejvýznamnější instituty dědického hmotného práva.

3. Formální a systematické členění práce

Předmětná práce je uvozena úvodem (s. 1 – 4 práce) skládajícím se z představení tématu, vymezení cíle práce, metod i stručného představení obsahu práce. Více místa mohlo být věnováno rozboru stávajícího stavu poznání, aby byl lépe zřejmým přínos práce. Gros práce představují tři kapitoly nestejného rozsahu, v nichž je rozebrána materie tématu práce. První kapitola je velmi stručná (s. 5 – 8 práce) a týká se právních zásad dědického práva a jejich odrazu v OZ 1950. Druhá kapitola (s. 9 – 19 práce) právně vymezuje smrt člověka jako dies certus an, incertus quando, prohlášení za mrtvého a přechod práv a povinností podle dědického práva v OZ 1950 a dnes. Třetí kapitola pojednává o dědici a možnosti jeho ingerence v oblasti dědického práva dle OZ 1950 a dle OZ 2012, především pak o nepominutelném dědici, dědické nezpůsobilosti, odmítnutí a vzdání se dědictví. Jestliže je zřeknutí se dědictví zařazeno koncepčně mezi důvody dědické nezpůsobilosti (s. 33 – 34 práce), bylo by možné je variantně z hlediska systematiky zařadit vedle odmítnutí a vzdání se dědictví mezi právní jednání, jimiž dědic vyjadřuje vůli týkající se nabytí pozůstalosti. Konečně ve čtvrté kapitole (s. 46 – 69 práce) se píše o delačních důvodech, pořízení pro případ smrti, darování pro případ smrti, odkazu, náhradnictví a svěrenském nástupnictví. U všech věcných kapitol lze vnímat jako primární použití platněprávní terminologie i pozitivistických koncepčních náhledů. Opět lze zopakovat, zda by z právněhistorického pohledu nebylo vhodnější vyjít z chronologicky staršího předpisu, tehdejších konstruktů a terminologie a ty pak srovnávat s platným právem, než z uspořádání jež je reflexí platné civilistiky. Následuje závěr (s. 70 – 74 práce), který není prostě shrnující, ale naopak vhodně prezentuje poznatky získané výzkumem tématu a stanoviska, názory a úvahy autora. Po vlastní stati práce je v ní zařazen seznam zkratk, seznam použitých zdrojů a abstrakty.

4. Vyjádření k práci, zda byl zamýšlený záměr rigorózní práce odpovídajícím způsobem zpracován

Předkládaná práce se zabývá vybranými otázkami dědického práva a jejich právní úpravou v zákoně č. 141/1950 Sb. ve srovnání s jejich právní úpravou v zákoně č. 89/2012 Sb. a prokazuje schopnost rigorózanta samostatně na odpovídající odborné úrovni a odpovídajícím způsobem zpracovat zamýšlený záměr práce. Zvolené téma je aktuální a ačkoliv nejde o téma nové, jeho význam i zpracování s důrazem na rozbor, analýzu a komparaci je přínosný, způsobem zpracování může být využit i v platněprávní civilistické jurisprudenci. Jazyková a stylistická úroveň práce je přiměřená, výrazně „právníká“. Úprava práce je odpovídající. Práce je logicky systematizována, byť lze říci, že u právněhistorické práce by bylo tradičnější vyjít z historické úpravy vybraných institutů dědického práva v OZ 1950, její přípravy, diskuzí, jurisprudencí a aplikační praxe a pak je srovnat s platným právem. Zvolená koncepce zpracování je více civilistická a pozitivistická, než bývá u právněhistorických prací obvyklé, což na jednu stranu práci a její výsledky přibližuje praktické použitelnosti a posiluje obecný badatelský étos, na druhou stranu poněkud stírá vnímání možných rozdílů a odlišností v normě, aplikaci i jurisprudenci v rámci právní evoluce a lze zvažovat, zda byl plně využit eventuální možný potenciál tématu. Posuzovaná práce vychází z dobových i platných právních předpisů, judikatury, odborné literatury (včetně komentářů) i archivních a tištěných pramenů a internetových zdrojů, které jsou správně věcně zpracovány, v dostatečné hloubce analyzovány a řádně citovány. Za přínosné lze označit zejména precizní použití odvětvové terminologie a teorie, komparaci obou úprav ohledně vybraných institutů a poznatky takto získané a v neposlední řadě i vysoce odborné závěry, hodnocení a úvahy rigorózanta, jež by mohly být relevantní i pro případné pokusy o novelizaci dědického práva pro futuro. Práci doporučuji k obhajobě.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Cílem práce bylo porovnat vybrané právní instituty dědického práva u OZ 1950 a OZ 2012 a posoudit jejich koncepční podobnost i vzájemné odlišnosti, též z hlediska případných úvah de lege ferenda. (s. 3 práce). Cíle definované v práci byly splněny.
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Práce je výsledkem samostatné badatelské práce Mgr. Mužíka. Nelze pochybovat o tom, že dílo není plagiátem, nýbrž je autorským dílem rigorozanta. Výsledek kontroly antiplagiátorskými programy ukázalo celkovou shodu 25% a shodu s jedním dílem maximální 4%, které jsou zcela standardním výsledkem kontroly a jsou dány povahou systémů a zdroji, které systémy porovnávají, např. shody citací normativních vět ad. Všechny použité zdroje jsou v práci řádně odcitovány.
Logická stavba práce	Struktura předložené rigorózní práce je postavena na věcném hledisku vybraných institutů dědického práva a především analytické a komparativní metodě. Vzhledem k právněhistorickému vymezení tématu by snad bylo možné dodržet dle nadpisu spíše očekávaný strukturální přístup, tedy důraz na vybrané instituty dědického práva v OZ 1950 (vývoj terminologie a vybraných institutů dědického práva v rámci přípravy textu zákoníku, promítnutí diskuzí o jeho podobě na sjezdu právníků, v komisích včetně politické, v důvodové zprávě, stenografických protokolech a odborné literatuře) a teprve poté provést jeho následnou komparaci s platným a účinným OZ 2012 na základě stejných východisek. Rigorozant upřednostnil spíše civilistický postup, což reflektuje i zařazení některých právních institutů, jež již v OZ 1950 nebyly. Jde o legitimní licenci autora, mj. vhodnou k použití pro případné seznámení jurisprudence platného práva s historickou podobou platných institutů (v podstatě se postupuje od přítomného stavu do historie, nikoliv naopak).
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Posuzovaná práce vychází z dobových i platných právních předpisů, judikatury, odborné literatury (včetně komentářů) i archivních a tištěných pramenů a internetových zdrojů. Vzhledem k tématu práce vychází zejm. z publikací domácí provenience, rigorozant nicméně využil i anglickojazyčné tituly týkající se testamentárního práva včetně právní úpravy rakouské. Práci se zdroji lze označit za příkladnou, citace jsou v souladu s požadovanou formální kvalitou vědeckých prací tohoto typu.
Hloubka provedené analýzy	Hloubka provedené analýzy ve vztahu k tématu je

(ve vztahu k tématu)	nadstandardní.
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Úprava práce je odpovídající, pouze nadpisy dílčích podkapitol u subkapitoly 3.3. by možná nemusely být v kurzivě. Práce neobsahuje grafy ani tabulky.
Jazyková a stylistická úroveň	Práce je napsána výborným odborným jazykem na vysoké gramatické, stylistické i morfologické úrovni, byť, jak již to občas v právních textech bývá, někdy pro laického čtenáře snad složitěji formulovaná.

6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

Práce je přínosná zejména svou precizní odvětvovou terminologií a komparatistikou, s tím, že rigoróznost zaujímá vlastní stanoviska a v určitém ohledu lze vnímat i jisté úvahy o možných změnách pozitivního hmotného dědického práva v právním řádu ČR de lege ferenda. Z drobných připomínek a úvah, jež ovšem nikterak nesnižují kvalitu práce, lze zmínit např. skutečnost, že bylo možné konkrétněji (explicitně) identifikovat kritérium volby zkoumaných a komparovaných otázek dědického práva nebo, že principy dědického práva uvedené v první kapitole byly stanoveny primárně z jurisprudence předcházející OZ 1950 a ze současné a zásady OZ 1950 byly pouze doplněny. Alternativou k takovému přístupu by bylo naopak použít výčet zásad dědického práva z období platnosti a účinnosti OZ 1950 a srovnat či doplnit je s katalogem předchozího či současného období. U srovnání právní úpravy vybraných otázek by bylo možné vedle normativity více akcentovat rovněž její aplikační praxi. Za přínosné považuji např. poznatky ohledně dědické smlouvy.

Otázky:

1. Srovnání právní úpravy nepominutelných dědiců v OZ 1950 a OZ 2012.
2. Jaké byly důvody zrušení právního institutu ležící pozůstalosti v OZ 1950?

Doporučení/nedoporučení práce k obhajobě.	Doporučuji práci k obhajobě.
---	------------------------------

V Praze dne 20.06.2024.

Doc. JUDr. Jiří Šouša, Ph.D.
pověřený akademický pracovník